

ПОКРЕТА ТРЕЋЕГ ДОБА СРБИЈЕ

**НАЦРТ ПРОГРАМА РАДА
2021 – 2025**

Април, 2021.

ПРОГРАМ РАДА ПОКРЕТА ТРЕЋЕГ ДОБА СРБИЈЕ (2021 – 2025)

Старење становништва је глобалнитренд. У одговору на овакву демографску тенденцију на Другој светској скупштини о старењу у Мадриду, 2002. године, усвојен је *Међународни план акција (са дефинисаним циљевима МИПАА)*, који се односи на популациону групу старијих. Десет година касније направљена је друга ревизија *Акционог плана* и донета је *Бечка Министарска Декларација (2012)*, којом се захтева да земље потписнице (а Србија је међу њима), обезбеде услове за успостављање *друштва за све генерације*, са нагласком на промоцији *квалитета живота* и на *активном старењу*.

У нашој земљи, као један од битних стратешких праваца, а у складу са МИПАА циљевима, наглашена је потреба *интеграције старијих лица у друштво*, насупротив њиховој маргиналној позицији. Активности којима се та интеграција може постићи леже у промовисању и подстицању самоорганизовања старијих лица и у унапређивању различитих видова самопомоћи, самозаштите и самопотврђивања у старости. Управо ту мисију има *Покрет трећег доба Србије (Покрет ТДС)*.

Упоредо са перманентним осмишљавањем своје организације и рада, обезбеђења подршке релевантних институција и унапређења делотворног функционисања, Покрет ТДС ће у наредно планском периоду (2021-2025) настојати да осмисли, делотворно остварује и негује својеврстан *модел перманентне активације старијих* у оквиру својих *главних области деловања*:

- Стимулисање, промовисање и унапређење здравља, културе квалитета живота; добрих стилова и начина живота за успешно и добро и квалитетно старење
- Борба против стереотипа о старијима и њиховим могућностима
- Спортско - рекреативне, културно - забавне и активности у области здравства.
- Остваривање друштвено корисног рада, очување природних ресурса и заштита животне средине.
- Комерцијализације знања и пружања других услуга Покрета ТДС на тржишту.

О садржају активности и начину њихове реализације у оквиру наведених кључних области деловања следе казивања у овом програмско – усмеравајућем документу. Подразумева се да ће, на основу истог, органи и тела Покрета ТДС донети своје годишње и периодичне планове рада у којима ће утврдити конкретне послове и задатке, носице и рокове њихове реализације, као и остваривање валидне евалуације истих.

1. ПЕРМАНЕНТНО ОСМИШЉАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И РАДА, ОБЕЗБЕЂЕЊА ПОДРШКЕ РЕЛЕВАНТНИХ ИНСТИТУЦИЈА И УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОГ ФУНКЦИОНИСАЊА ПОКРЕТА ТДС КАО АКТИВНОГ ЧИНИОЦА ПОБОЉШАЊА ПОЛОЖАЈА СТАРИЈИХ У СВИМ ОБЛАСТИМА ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА

У наредном планском периоду, упоредо са остваривањем садржаја своје функције, Покрета ТДС ће се посветити и тзв "*раду на себи*", како би и нормативно и стварно био активни чинилац побољшања положаја старијих у свим областима друштвеног живота.

Ради остваривања овог стратешког циља, рководство Покрета ТДС ће, уз активну улогу свих који чине овај покрет, радити на /1/ дообликовању Покрета ТДС као институције за старе, /2/ даљој изградњи његових кадровских и других институционалних капацитета, /3/ осмишљавању рада путем плански утврђених садржаја (за годину, квартале...) /4/ препознавању и успостављању нових подухвата, акција и конкретних активности, /5/ адекватном позиционирању у своје окружење, те /6/ обезбеђењу подршке од релевантних институција. На том путу Покрет ТДС ће настојати да успостави партнерство са институцијама које имају сличан и/или тангентни садржај рада из сва три друштвена сектора (државног, пословног и невладиног).

Из круга невладиног сектора од примарног су значаја *релације Покрета ТДС и Савеза пензионера Србије*. Исте морају имати својства односа: мајка (САПЕНС) и ћерка (ПТДС).

Из реда министарстава (за сада) посебно су препознате потребе и могућности развијања сарадње ради указивање на потребе старијих, утицаја на политике које обухватају старије, пружања подршке раду Покрета ТДС, а временом и за успостављање садржаја и облика акционог партнерства са: *Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарством омладине и спорта, Министарством здравља и Министарством заштите животне средине* и другим министарствима, која реализују стратешка опредељења и правна одређења о стрењу и делују на побољшању стварног друштвеног положаја припадника трећег доба.

У наредном периоду треба интензивирати и даље развијати директне комуникације са *Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања*, у вези израде нове Стратегије о старењу и припрема измене и допуне закона који се односе на старе и старење тј. измене, допуне и доношење нових прописа од значаја за организовање и делотворно функционисање Покрета ТДС.

У складу са Изменама и допунама Закона о одбрани покренути иницијативу код *Министарства одбране* да се, у оквиру прописа за спровођење овог закона, Покрет ТДС уврсти у круг удружења која спроводе *активности у областима од значаја за одбрану*. Покренути и иницијативу код *Министарства унутрашњих послова – Сектор за ванредне ситуације* да Покрета ТДС добије статус удружења и невладиних организација од значаја за *смањење ризика и заштиту и спасавање*.

У циљу предузимања неопходно потребних мера и активности у функцији што квалитетнијег живота припадника трећег доба сагледати нове могућности и/или успоставити сарадњу и акционо партнерство са *Министарством културе и информисања, Министарством просвете, науке и технолошког развоја, Министарством трговине, туризма и телекомуникације, Министарством рударства и енергетике*; са тзв. новим министарствима: *Министарством за бригу о породици и демографију, Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог и Министарством за бригу о селу*, као и са *Канцеларијом за КиМ Владе Републике Србије, Комесаријатом за избеглице и миграције*.

Конкретни садржаји и облици акционог партнерства треба да се успостављају и са градовима и другим облицима *локалних самоуправа* нарчито у осмишљавању и спровођењу програма и пројеката од јавног значаја у којима се и путем којих се афирмише и оснажује место и улога припадника трећег доба и њихових институција.

Сарадњу са *независним и самосталним државним органима и телима* (Заштитник грађана, Повереник за заштиту равноправности,...) на плану бриге и заштите права и слобода припадника трећег доба и борбе против дискриминације (и еџизма!) старих лица треба осмислити и протоколисати.

Из *пословног сектора* Покрета ТДС треба да има партнерство са оним привредним друштвима и јавним предузећима који производе или пласирају робу, услуге и посебне пакете за пензионере и друга старија лица, те да са њима има потписане протоколе и/или уговоре. Пример за углед представља вишегодишње партнерство и сарадњу са Банком Поштанска штедионица, Дунав осигурањем, ЈП "Србијашуме", ЈП "Електропривреда Србије", трговинским ланцима, туристичким организацијама...

Из круга невладиног сектора, особене повезаности Покрета ТДС и Савеза пензионера Србије, не умањује потребу и значај остваривања плодноних релација Покрета ТДС са бројним удружењима грађана и њиховим асоцијацијама, поготово са удружењима старих и удружењима за старе, као и другим који имају комплементаран, сличан и тангентан садржај рада са Покретом ТДС.

Садржаји и фокус заједничког рада (и партнерства) Покрета ТДС са наведеним и другим институцијама из сва три друштвена сектора (и њихових целина за старе: домова и клубова, здравствених и рехабилитационих центара, услужних сервиса, удружења старих и удружења за старе, посебних производа и пакета услуга за старе...) треба да буде на пројектима, програмима, акцијама и активностима којима се стимулише и промовише култура квалитета живота; добрих стилова и начина живота за успешно, добро и квалитетно старење, као и на пружању потпоре делотворности Покрета ТДС у његовим други кључним областима деловања.

У партнерству са *организацијама за младе и организацијама младих*, Покрет ТДС ће осмишљавати и успостављати моделе међугенерациске сарадње који посматрају породицу, локалну заједницу и читаво друштво у целости, а старије и младе као значајне актере тих заједница који су стално упућени једни на друге.

Конкретни програми, пројекти и акције међугенерациске сарадње треба да омогуће и поспеше трансфер знања, вештина, искустава и хуманих ставова и оријентација са бројним додатним вредностима. Хармонизацијом фокуса старосних група могући су синергетски ефекти у решавању истих и /или тангентних изазова генерације, а заједнички рад снажи и чине делотворнијим њихов друштвени активизам и облике организовања.

Ангажовањем научних радника из реда припадника Покрета ТДС и њихових млађих колега из области: антропологије, филозофије, психологије, социологије, андрагогије... могу се (и требају!) обогатити сазнања о квалитету живота старих. Зато, Извршни одбор Покрета ТДС, треба да донесе одлуку о покретању и спровођењу одговарајућег ***развојно истраживачког макропројекта***.

Овај пројекат треба да допринесе да дизајнирање и функционисање Покрета ТДС и других организација за старе и њихових савеза имају научну потпору и да за ефектније и ефикасније функционисање користе нашу добру праксу и инострана искуства.

Ово, тим пре, пошто се у досадашњим покушајима ништа озбиљно није учинило на плану стварања аналитичке и сазнајне подлоге за такав крупан подухват – дизајнирању и обезбеђењу делотворности *организација за старе*.

Носилац Макропројекта биће Покрета ТДС, а непосредни организатор његова новоформирана Комисија (Центар) за истраживање и издаваштво која ће ангажовати људске и друге ресурса Покрета ТДС и његових партнера из образовно – научне заједнице.

Мегапројект треба да има више пројекта, међу којима и: /1/ Осмишљавање, успостављање и развој организације, руковођења и функције Покрета ТДС као организације за старе; /2/ Истраживање ставова старих и младих према старости и старењу /3/ Креирање и евалуација пројекта за учешће Покрета ТДС на пројектима и програмима од јавног интереса; /4/ Култура наслеђа активизма старих - Креативне виталности старијих од усменог предања до уметничког стваралаштва /5/ комерцијализација знања и пружања других услуга Покрета ТДС на тржишту.

У функцији презентације (и имплементације) резултата истраживања на макропројекту треба организовати округле столове и друге научно стручне форуме и издавање зборника са истих.

Ваљало би да се у предстојећем планском периоду осмисли и покрене издавање *научно стручно часописа ТРЕЋЕ ДОБА* у коме би се објављивали радови не само проистеки из истраживања на пројектима које организује покрет ТДС, већ и значајни радови који се односе на стимулисање и промовисање културе квалитета живота, добрих стилова и начина живота за успешно и добро и квалитетно старење и друге области деловања Покрета ТДС.

За неговање културе наслеђа и акционо снажење изузетан значај има обележавање 1. октобра – Дана старих и других значајних датума пензионера и осталих старих лица, те их треба сериозно осмишљавати и на изврском нивоу организовати и приказивати .

Јачање институционалних и кадровских капацитета за планирање и организацију рада Покрета ТДС представља најзначајнију и сталну тзв. унутрашњу активност, преваходно руководства Покрета ТДС и његових чланица и њихових радних тела. У "раду на себи" Покрет ТДС треба више да поприми обележја добровољне, невладине, ванстраначке, неполитичке, патриотске и непрофитне организације и да стасава у *кровни и национални савез за испољавање активизма свих старих (и њихових удружења) за Републику Србију*.

За досезање и испољавање наведених својстава, а нарочито за испуњавање права и обавеза које подразумева *статус правног лица* одговорност носе органи Покрета ТДС и функционери који представљају и заступају Покрет ТДС.

У току планског периода Покрет ТДС ће се значајно *организационо и кадровски оснажити*. Наиме, поред оснивача: Савеза пензионера Србије, Градске организације пензионера Београда, Удружења пензионера града Новог Сада и Удружења пензионера града Ниша, као и покрета трећег доба који су се учланили у Покрет ТДС, потребно је, у разумном року, формирати регионалне иили окружне покрете трећег доба, а где има услова и општинске и/или међуопштинске покрете ТДС. За подручје Косова и Метохије треба формирати покрете трећег доба са седиштима у Косовској Митровици и Грачаници.

Измене и допуне Статута Покрета ТДС треба да допринесу организационој и функционој доградњи и развоју овог покрета као особене – *sui generis* институције пензионера и свих других старијих људи. Зато, у наредном блиском периоду треба све измене и допуне овог основног и својеврсног програмског документа и креативно имплементирати. Поред појединачних промена, групе следећих статутарних одређења завређује посебну пажњу:

- Односи Покрета ТДС са оснивачима, посебно са Савезом пензионера Србије;
- Конституисање и успостављање функционисања новоформираног Савета као саветодавног тела Покрета ТДС;
- Конституисање и успостављање рада постојећих и нових комисија Скупштине и ИО Покрета ТДС, спрам група циљева Покрета ТДС утврђених његовим Статутом;
- Примена новедефинисаног електронског начина рада и гласања на седницама органа и тела Покрета ТДС;
- Измене Статута у више чланова којима се разрађују и редефинишу односи између органа и између функционера Покрета ТДС;
- Одредбе о Извршном одбору по којима овај орган (не само нормативно већ и стварно!) мора постати *стожер и промотер делотворног Покрета ТДС*. У тој функцији је и *Секретаријат ИО* као новоформирано координирајуће и усмеравајуће оперативно тело;

- Ради свестраног и систематичног бављења и решавања изазова са којима се најстарија популација суочава неопходно потребно је да Извршни одбор, од стране ширег круга компетентних сениор активиста, формира комисије и друга радна тела за све кључне области деловања Покрета ТДС.
- Успостављање садржаја и облика рада на пројектима (програмима) који ће да окупи и организује старије грађане (пожељно је и младе као и припаднике средњу генерације) на остваривању заједничких активности у циљу остваривања програма од јавног интереса који се финасирају из фондова за невладине организације – тзв. "пројектно финасирање";
- Доградња асиметричне организационе мреже Покрета ТДС коју ће, поред његових подручних организационих јединица (регионалних покрета ТДС) и оснивачких пензионерских организација, чинити и други колективни чланови, као и његове сталне или привремене и повремене наменске унутрашње организационе јединице које су образоване за остваривање основних и појединих хибридних функција, подухвата, пројеката, акција и задатака, као и за обављање повремених и привремених послова, делатности и услуга којима се остварује пословна функција Покрета ТДС;
- Неопходно потребно је у организацију и руковођење Покрета ТДС, поред линијског облика и стила више користити и функционални, а нарочито пројектни и матрични систем и сараднички метод.
- За деловање Покрета ТДС у условима епидемије Короне (и сличних ситуација) од изизетног значаја је да се организациона мрежа Покрет ТДС прилагођава условима актуелних друштвених стања, прилика и ситуација.

За јачање материјално – финансијске основе Покрета ТДС неопходно потребно је да се, поред пројектног финасирања организовања и спровођења Олимпијада спорта, здравља и културе трећег доба, успостави и пројектно финансирање тзв. мини олимпијада у свим окрузима Републике Србије.

Услов за остваривање пројектног финансирања потенцира формирање и оспособљавање тимова за праћење јавних позива, осмишљавање и апликацију на пројектима путем којих се, од стране републичких и органа локалне самоуправе, те међународних институција, пружа финансијска помоћ и подршка организацијама цивилног друштва.

Посбно је вредно успостављање и спровођење новог и изазовног пројекта *Комерцијализација знања и пружања других услуга Покрета ТДС на тржишту* (поглавље под 6. овог програма).

Јавност рада подразумева да све седнице Скупштине и Извршног одбора Покрета ТДС буду јавне, као и да Извршни одбор и функционери Покрета ТДС редовно обавештавају о раду и активностима органа и Покрета ТДС у целини, и то путем средстава јавног информисања, штампаних и електронских медија.

Ваљало би да Покрета ТДС формира Уредништво свог сајта и редакције других својих група на друштвеним мрежама, као и да оснује *лист под називом „Е- БИЛТЕН ПОКРЕТА ТДС“* - гласило Покрета ТДС.

Јавност рада покрета ТДС треба да допринесе његовом већем ангажовању и видљивости у секторима образовања и културе и остваривању утицаја на креирање медијских и других садржаја који се баве старијима или су им намењени.

За остваривање јавности рада и укупног делотворног рада Покрета ТДС од посебног је значаја *примена информационе и друге технологије* те је неопходно потребно пројектовати, изградити и успоставити функционисање савременог *Информационог система Покрета ТДС*, умреженог са базама података у свим друштвеним областима.

2. СТИМУЛИСАЊЕ, ПРОМОВИСАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНИХ УСЛОВА, КУЛТУРЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА, ДОБРИХ СТИЛОВА И НАЧИНА ЖИВОТА ЗА УСПЕШНО, ДОБРО И КВАЛИТЕТНО СТАРЕЊЕ

Старење и старост није зла коб или привилегија појединаца него саставни део животног циклуса сваког човека.

Овај циклус има обелужја *"златног доба"*, али га и све чешће прате бројни и *разноврсни проблеми* почев од случајева тешке, усамљене и неизвесне судбине у старости до све присутнијег страха, не само од смрти него од старости и "празног", безсадржајног живљења у позном добу. Како, на који начин и којим средствима утицати на превазилажење те усамљености, одбачености, напуштености, животне туге, излишности и празнине, питања су на која ће, одговарајућим активизмом Покрет ТДС (сразмерно својим могућностима), одговорити и/или да од надлежних и стручно компетентних институција затражи њихово адекватно деловање.

Покрет Трећег доба Србије сматра да његова укупна активност (и свих других ресорних и међуресорних друштвених актера) у постојећем стању најстарије популације у Србији, треба да се фокусира на делотворно решавање актуелних проблема са којима се суочавају старија лица. Притом треба полазити од наших (и међународних!) стратешких опредељења и правних одређења и примера добре праксе која доприноси стимулисању, промовисању и унапређењу здравствених услова, културе квалитета живота, добрих стилова и начина живота за успешно, добро и квалитетно старење.

На том путу од прворазредног су значаја *Политике старења UNECE* (бр. 6 април 2010.), које између осталог, дефинишу обавезу: "Тежити обезбеђењу квалитета живота у свим животним добима и одржавати самостални живот, укључујући здравље и благостање."

У функцији остваривања наведене обавезе Покрет ТДС формираће **Волонтерско саветовалиште за подршку здравом старењу**. Ово саветовалиште, његови тимови и мобилне екипе, треба да подрже активно и здраво старење за живота старијих лица.¹

Саветовалиште ће нарочито припомоћи и подржати решавање бројних здравствених проблема и превенције истих (проблем утицаја ризико фактора на настанак хроничних незаразних болести код старијих, проблеми везани за настанак повреда код старијих, проблеме који узрукују поремећаје менталног здравља и проблем инконтиненције код старијих). Поред тога, Саветовалиште ће пружати низ услуга кроз индивидуални и групни рад усмерених на развијање адекватних вештина потребних за ношење са изазовима и превазилажење проблема са којима се сусрећу лица у овом раздобљу живота. Посебно је важно да Саветовалиште допринесе да старији људи препознају значај превентивних програма на њихову мању изложеност негативним утцајима и појавама.

Трошење *слободног времена* проблем је многих старијих који нису у стању да га сами осмисле и попуне. Стога ће Покрет ТДС организовати разноврсне делатности које треба да онемогуће да то време постане "мртво" и води у ситуацију у којој се појединац осећа одбачен и напуштен. Те активности изискују употпуњавање унутрашње организације Покрета ТДС и организовани приступ и сарадњу Покрета ТДС са институцијама, клубовима, друштвима које могу на најбољи начин допринети превазилажењу социјалне изолације старих и потпунијем, садржајнијем и смисленијем коришћењу и провођењу слободног времена.

Успешан живот у старости изазива потребу за одржавањем интелектуалних интересовања и емоционалним богаћењем. У тој функцији тј. припреми и оспособљавању будућих пензионера за период који им предстоји Покрет ТДС ће иницирати и помоћи да пословни субјекти отпочну да спроводе *припреме и оспособљавања - образовања људи у предпензионом периоду за живот у трећем добу*.

Пензионисање мења многе улоге, а за лакше прилагођавање истима неопходно је **знање**, па те нове улоге и слободно време, могу стимулисати појединце на **образовање**. Ова потреба старих представља посебан изазов – *програмску и акциону шансу Покрета ТДС*.

Избор оног што треба учити може бити у складу са интересовањима личности за које раније није било времена, с појавом нових интересовања али и нове технологије. Коришћење компјутера, интернета и електронске поште, многим родитељима, сродницима и пријатељима олакшава комуникацију са децом која су се "расула".

Посебан значај имају едукативни садржаји којима се поспешује *социјално предузетништво и силвер економија*, које у наредном периоду треба да заснује Покрет ТДС.

¹ У ту сврху могло би се опремити и користити комби возило донирано нам од Банке поштанска штедионица и Дунав осигурања.

Покрет ТДС мора се својом укупном и конкретном активношћу, посебно путем остваривања *пројеката и програма од јавног интереса*, порадити на постизању своје веће видљивости путем средстава јавног информисања и својих јавних манифестација.

Социјални положај пензионера чија је висина пензије нижа од потрошачке корпе, а посебно сиромашних и онемоћалих који нису остварили пензију, захтева *социјално-хуманитарни организованији приступ*, почев од прикупљања и обраде података о припадницима трећег, а нарочито четвртог доба (80+) којима је неопходно потребна помоћ материјалне природе и друге врсте социјално-хуманитарне солидарности.

3. БОРБА ПРОТИВ СТЕРЕОТИПА О СТАРИЈИМА И ЊИХОВИМ МОГУЋНОСТИМА

Осмишљеним и конкретним садржајима активности у оквиру свих својих области деловања, као и путем посебних акција и манифестација, Покрет ТДС ће се ***борити против стереотипа*** који се односе на дискриминацију појединца или групе људи ***због њихових година***. Овакви ставови приказују старије људе као слабе, оне „чије је време прошло”, неспособне за рад, физички и ментално споре, са неким поремећајем или неспособношћу или као беспомоћне.

Садржај и начин борбе Покрета ТДС против стереотипа о старијима и њиховим могућностима треба да се заснива на сериозним сагледавањима (студијско – аналитичким истраживањима) стања и могућности решавања стварних изазова старијих, те вршењем утицаја и заговарањем код креатора политика конкретних мера и активности у различитим областима за побољшање положаја старијих.

Делотворна борба је потребна нарочито због тога што предрасуде усмерене ка старијим особама служе као *социјални зид између генерација*. Стереотипи могу да спрече старије особе да у потпуности учествују у друштвеним, политичким, економским, културним, духовним, грађанским и другим активностима. Млађи људи, такође, могу да утичу на ове одлуке својим ставовима према старијим особама, или пак да стварају баријере у вези са социјалним укључивањем старих.

СВЕТСКА ЗДРАВСТВЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА ИСТИЧЕ ДВАНАЕСТ МИТОВА:

/1/ “Људи треба да очекују погоршање свог психичког и физичког здравственог стања”.

Овај мит је делимично тачан. Иако се старијим особама може погоршати здравствено стање ово се свакако може ублажити упражњавањем здравих стилова живота, што подразумева здраву исхрану, физичку активност и социјалну укљученост.

/2/ “Већина старијих особа има сличне потребе”.

Ово је потпуно нетачно. Међу људима постоје индивидуалне разлике од самог рођења.

Са старењем те разлике се не смањују. Старије особе имају различите потребе посебно с обзиром на пол, националност, културу, образовање, функционалност. Ове разлике морамо препознати и признати.

/3/ “Креативност и допринос су обележја млађих особа“.

Такође потпуно нетачно, јер за креативност и таленат не постоји граница у годинама. Овом миту одговарала је политика обавезног пензионисања, која је практично подржала становиште да старији људи не могу економски да допринесу развоју друштва. Да године нису важне за креативност и стваралаштво говоре нам примери Микеланђела који је завршио осликавање Базилике Светог Петра у Риму у 70 години, или Гетеа који је у 82 написао Фауста, Вердија који је имао 74 године када је завршио Отела, а 80 када је завршио Фалсафела.

/4/ “Искусство старијих особа мање је релевантно у модерном друштву“.

Овај мит је такође потпуно нетачан. Чињеница је да се данашњи свет разликује пуно од света у коме су старији одрасли, али многи старији су део дигиталне инклузије. Међутим, постоје ствари које старији у овом урбаном свету могу да науче своје унуче, јер имају више времена, а и поседују знање о обичајима, култури, старим занатима.

/5/ “Већина старијих особа жели да се осами и да их оставе на миру“.

Чињеница је да неки старији желе да део свог времена проведу читајући оно што нису стигли раније, али свакако не желе да живе у социјалној изолацији и интензитет њихове жеље за слободним активностима није мањи од осталих узрасних група.

/6/ “Болнички кревети и здравствени радници су примарна брига старијих особа“.

У извештају Европске комисије показало се као делимично тачно. Са једне стране треба утврдити детерминанте здравља старије популације, а са друге инсистирати на превенцији и укључити здравље старијих у све политике.

/7/ “Обезбеђивање сервиса и услуга старијима одузима ресурсе младима“.

Ово је потпуно нетачно. Сведоци смо чињенице да прилагођавањем окружења и неких сервиса потребама старијих не само да је квалитет живота старијих побољшан, већ то доноси бенефиције свим узрастима.

/8/ “Трошак за бригу о старијима је губитак ресурса“.

Овај мит је потпуно нетачан. Давање више новца за негу и бригу о старијима је уштеда новца. На пример старији се могу мотивисати да остану активни и користе своју социјалну мрежу и тиме се смањује потреба за негом.

/9/ “Старији људи се не уклапају у модерна радна места“.

Чињеница да обавезни одлазак у пензију није реално повезан са радним могућностима, способностима. Годинама стицано искуство и мудрост омогућавају старим радницима да оптимизују свој напор тако да брже препознају приоритете и губе мање времена на сувишне активности.

/10/ “Не можеш научити старог пса новим триковима“.

Нека од новијих истраживања показују да пластичност мозга остаје очувана посебно када се ради о учењу визуелних информација.

/11/ “Од старијих се очекује да се повуку у страну“.

Чињеница је да су старији информисанији него што су то раније били. Имају искуство и знање из различитих области укључујући и знања о здравом старењу. Са друге стране постају значајан сегмент тржишта и самим тим је важна и њихова улога као потрошача.

/12/ “Ствари ће се десити саме од себе“.

У свету који стари препуштање стварима да се дешавају саме је последње што треба да урадимо. Потребно је прилагодити политике, социјалне и здравствене услуге, радна места старењу популације, али при том укључити саме старије у дизајнирање услуга и доношење одлука .

Овај зачарани круг може се избећи разбијањем оваквих стереотипа и променом сопствених ставова о старим људима.

Покрет ТДС треба да показује и доказује да су ***старије особе активни чланови друштва који дају кључни допринос породици и друштву.***

Друштво треба да схвати да они нису терет већ ресурс, да имају мудрост и искуство, да их треба поштовати, а не жалити. Њихова права су загарантована и она се не мењају са годинама.

Ипак, пракса и живот казује да се стари (и савремено друштво чији су они део) суочавају не само са појединим од наведених стереотипа, него и са социопатолошком појавом првога реда штетности. У питању је ***“ејџизам”*** који се састоји од сета негативних ставова или појава стереотипног понашања према старењу и старима.

ФАКТОРИ КОЈИ ДОПРИНОСЕ ЕЈЦИЗМУ У ЗАПАДНИМ ДРУШТВИМА

Први фактор који доприноси ејџизму јесте страх од смрти у западним друштвима.

Западна цивилизација доживљава смрт као нешто што је ван животног циклуса човека. Као таква, смрт се доживљава и сагледава као супротност сопству. Смрт се не види као природан и неизбежан део животног тока. За разлику од западне, у источној филозофији живот и смрт су део непрекидног циклуса. Смрт и живот су нераскидиво повезане и сопство се наставља кроз њих. Да би неко био сматран особом у западном друштву, он мора бити жив и способан да контролише догађаје у свом животу. Због тога, смрт плаши. Пошто смрт плаши, плаши и старост. Смрт и старост се доживљавају као синоними у америчком друштву. Кастенбаум износи претпоставку да негативни ставови и стереотипи о старости служе да изолују младе и средовечне од амбивалентних осећања које имају према старима. Ова амбиваленција проистиче из чињенице да се старији виде као персонификација старења и смрти. Батлер наводи: „Ејџизам одсликава дубоко укорењену непријатност коју осећају млади и средовечни – лично гнушање и одбојност према старењу, болести, инвалидности; као и страх од немоћи, 'бескорисности' и смрти.“ Овај фактор се најчешће наводи као основа ејџизма.

Други фактор који, према Тракслеру, доприноси ејџизму јесте истицање културе младости у западном друштву. Медији, од телевизије до романа (рад је писан пре 'интернет доба'), истичу младост, физичку лепоту и сексуалност. Старији се углавном игноришу или се негативно приказују. Наглашавање младости не утиче само на слику коју друштво има о старима, већ и на слику коју они имају о себи. Особе које свој идентитет везују за физички изглед и младост најчешће губе самопоштовање у старости.

Истицање продуктивности у западној култури представља *трећи фактор* који доприноси ејџизму. Та продуктивност уско је дефинисана у смислу економског потенцијала. Оба краја животног циклуса сматрају се непродуктивним – и детињство и старост. Средовечни се доживљавају као носиоци терета који намећу ове две групе. Деца се, међутим, виде као носиоци будућег економског потенцијала. На неки начин, на њих се гледа као на економску инвестицију. Стари људи се доживљавају као финансијска обавеза. Нико не жели да каже да су стари људи непродуктивни, али се, ипак, након пензионисања, стари људи тако доживљавају. Пошто више нису економски продуктивни, они се потцењују.

Четврти фактор који доприноси ејџизму у западном друштву јесте начин на који се старење у почетку истраживало. Лоше контролисана геронтолошка истраживања учврстила су негативну слику коју друштво има о старијим особама. На почецима истраживања старости, научници су одлазили у установе за бригу о старима где су могли да нађу довољно особа за истраживање. Међутим, само пет одсто старије популације налазило се у установама. Истраживања су се тако заснивала на посматрању старијих људи који углавном нису били здрави.

Извор: Геронтологија, www.vmspd.link

Актуелна безбедосна ситуација, са аспекта угрожености криминалом, указује на неповољнији амбијент за све грађане, а нарочито старију популацију. Ово због тога што последице извршења кривичних дела за старије људе су много теже него за остале грађане, због чега је потребно обезбедити посебну (специјализовану) помоћ и подршку целокупног друштва. Акцент треба ставити на превенцију и рано откривање насиља над старим лицима и њиховом охрабривању да потраже стручну помоћ и заштиту полиције у случају виктимизације.

Иако су старије особе све чешће жртве кривичних дела код нас, у пракси се не посвећује довољно пажње овој проблематици, нити је она препозната као социјално неприхватљива и ургентна. То се огледа кроз више показатеља: непостојање посебне организације или агенције која би се искључиво бавила старим особама жртвама криминала, недовољан број стручњака, као и опредељених полицајаца за рад са старијом популацијом, њихова скромна (непостојећа) едукација по том питању, недовољна медијска праћеност, одсуство мултиагенцијског приступа овом пробелму и др.

Чини се да су у борби против појава криминала и укупног еџизма вредна искуства о остваривању коцепта "друштвене самозаштите", добро знаног припадницима трећег доба, те њихова креативна имплементација у актуелни модел "*полиција у заједници*" у чијем остваривању своје место и улогу треба да нађе и Покрет ТДС.

4. СПОРТСКО - РЕКРЕАТИВНЕ, КУЛТУРНО - ЗАБАВНЕ И АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ ЗДРАВСТВА

Упражњавање спортско-рекреативних, културно-забавних и активности у области здравства Покрет ТДС ће подстицати и промовисати као *насушну потребу припадника трећег доба*. Вредности истих треба да поспешу њихову масовност и на скоро континуирано *организовање разних манифестација и такмичења* на свим нивоима деловања Покрета ТДС.

Физичке активности су се осведочиле као поуздан начин за очување аутономије и одлагање старости - у складу са девизом *Men sana in corpore sano (У здравом телу, здрав дух)*. Стручњаци истичу да физичка активност повећава резистенцију на хроничне и незаразне болести човека, али и да за 32% успорава ментално пропадање. Смањење мишићне масе доводи се у директну везу с појавом Алцхајмерове болести.

Чињеница је да су физичка активност и вежбање јако добар начини да човек упозна самога себе. Зато је потребно подстаћи, организовати и оснажити људе, како би могли да остваре своје потенцијале за физичко, психичко и социјално благостање током читавог животног циклуса и да се укључе у све сфере друштва у складу са својим потребама, жељама и могућностима.

Кроз организовање *Олимпијаде спорта, здравља и културе трећег доба* на нивоу Републике и припремне активности за исту у окрузима, градовима, општинама и већим насељима, испољавају се комплементарна и синергетска постигнућа која се ефектуирају позитивним дејством на виталност старих.

У протеклих 12 олимпијада осмишљавана је и функционише ова манифестација као *пример добре праксе*, не само у региону, већ и у читавој Европи. Почело се са око 500 учесника, а данас је тај број удвостручен, са тенденцијом даљег пораста. Упоредо са спортским такмичењима на овој јако потребној манифестацији старијих остварују се и други битни садржаји (едукативне радионице и предавања, културна дешавања и забава, здравствени прегледи, вежбе, излети и сл). Евалуација путем анкете исказује не само постигнућа, него учесници Олимпијаде креирају исту путем сугестије како да Олимпијада буде боља.

Олимпијада трећег доба, као и до сада, одржаваће се сваке године. Иста има 7 спортско-рекреативних дисциплина (фудбал - пенали и кошарка - слободна бацања, шах, пикадо, стрељаштво, риболов - као појединачне дисциплине и брзо ходање - као екипна дисциплина).

Културни садржаји Олимпијаде показују да године нису препрека да се исказу склоности ка сликарству, песничкој речи, глуми или певању. Она је својеврсно врело које "даје снагу, враћа веру у себе" и својом другом деценијом сведочи да је неисцрпни извор стваралачке енергије старих и осведочени пуњач и појачивач њихове неопходно потребне физичке моћи.

Олимпијада промовише и унапређује високу свест припадника трећег доба (и младих који учествују на Олимпијади и/или на истој обављају логистичке послове) о *значају здравља*. Она их, преко здравствено васпитних активности и промоције здравља, учи како да својом мобилношћу и здравим стилевима живота стичу и унапређују културу квалитета живота; како да успешно, добро и квалитетно старе. Речју, показује и доказује да "старост није болест", те да учесталије болести у старости могу успешно да се предупредују.

Посебно је значајно током читаве године континуирано спроводити добро осмишљене здравствено васпитне активности за припаднике трећег доба, а за најстарије и пружање услуга код куће од стране здравствених установа, па и од мобилних геријатријских тимова састављених од припадника Покрета ТДС.

Србија се, као и остатак Европе и света, суочава са препорукама стручњака из јавног здравља и Владе да се сви њени грађани придржавају одређених превентивних мера како би сачували своје здравље и животе. Једна од кључних препорука је *држање физичке дистанце* од комшија, пријатеља, рођака, посебно у време врха таласа **пандемије корона вируса**. Ова препорука чува све нас од разбољевања од короне, али посредно утиче на све учесталију појаву осећаја изолованости и угрожености здравља, због повећаног ризика за срчана обољења, депресију, деменцију, чак и смртни исход.

Често се чак и код стручњака мешају појмови физичке и социјалне дистанце. Проблем *социјалне дистанце*, тј. изолованости је настао и пре појаве глобалне пандемије. Код 10 до 30% старијих од 65 година, препозната је ова појава која утиче на квалитет живота свих људи, посебно старијег

животног доба. Актуелна пандемија, изазвана корона вирусом, је ово стање још погоршала, посебно код оних који имају и придружена хронична обољења.

Предлози рада здравственог сектора је да се умање последице оваквог начина живота, који траје од марта 2020.године. Увођење *едукованих вршњачких волонтера*, који би били едуковани за пружање услуга телефонског сервиса подршке у циљу повећања повезаности старијих са осталима могло би утицати на побољшање здравствених параметара квалитета живота. Волонтери се могу регрутовати из чланства покрета ТДС, са афинитетима за такву улогу. Они би контактирали старије чланове Покрета ТДС, као и све оне који су за ову услугу заинтересовани, посебно оне у самачким домаћинствима, на недељном нивоу, по потреби и чешће. Кроз пријатељски разговор, посвећен темама из области њиховог здравља, као и указивање на значај физичке активности, корисници би добили подршку и осећање да нису изоловани ни заборављени.

У складу са развојем нових дигиталних технологија, које користе све већи број старијих, као што су: мобилни телефони, паметни телефони, таблети и рачунари отворене су могућности интерактивног повезивања са старијима по разним темама из области здравља, за које су заинтересовани путем: поруке, видео садржаји итд.

Након смањивања преваленције и инциденције обољевања од корона вируса, неопходно је увести *мобилну геријатријску јединицу* која би старијима, за почетак понудила мерење крвног притиска и нивоа шећера, а с временом и друге услуге.

Пре укључивања корисника, неопходно је добити њихову сагласност и контакте са социјалних мрежа и применити *структурирани упитник*, како би се могли сагледати резултати здравственоваспитне интервенције и предузети адекватне активности.

Основни циљеви Олимпијаде биће и убудуће подстицање међугенерациске сарадње, солидарности и родне равноправности, као и рушења дискриминације и предрасуда по основу година и пола и афирмације друштвеног активизма за све генерације.

Током трајања Олимпијаде треба и даље одржавати радне скупови највиших органа Савеза пензинера Србије и Покрета ТДС, те инструктивно усмеравајуће семинаре и друга радно креативне скупове, као и сусрете са партнерима и донаторима.

Покрет ТДС треба још више да подстиче и помаже одржавање сличних активности на нивоу локалних самоуправа, округа и региона. У наредним годинама тзв. *мини олимпијаде* треба организовати у свим окрузима Републике Србије чиме ће се поспешити и задовољити потребе за активним и креативним животом широког круга људи трећег доба Србије.

Овде се наглашава да је, и поред тога што је, због епидемије Крона вируса у 2020. години, одложена централна манифестација Тринаесте олимпијаде, ипак очуван "олимпијски дух", те да је у датим условима и околностима одржан континуитет кључних

активности, па је Тринаеста олимпијада трећег доба Србије организована у складу са епидемиолошком ситуацијом.²

У очекивању предстојеће вакцинације, као најефикаснијег начина окончања епидемије, Покрет трећег доба Србије планира припреме за наредну - Четрнаесту олимпијаду спорта, здравља и културе трећег доба Србије, која би се одржала у другој половини идуће године.

Покрет ТДС треба да буде аниматор, организатор и промотер разноврсних *спортско рекреативних активности и дружења старијих грађана у њиховим локалним заједницама* и погодним дестинацијама за спортске активности, шетње, излети и слично.

У градовима и другим местима са већим бројем старијих грађана Покрета ТДС ће организовати устаљену активност **"Вежбајмо заједно – са волонтерским спортским инструктором"**, на погодним просторима и у одговарајућим објектима за групно физичко вежбање.

Посебан спортско - културолошки значај и вредност за међугенерациску сарадњу имају манифестације на којима се упражњавају традиционалне игре и надметања којима је био испуњен младалачки живот садашњих и ранијих генерација старих и њихових завичајних средина.

Покрет ТДС ће подржавати (до нивоа партнерства) традиционалне (и нове) културно уметничке манифестације: *Смотру хорова Војводине; Смотру културно уметничког стваралаштва Тимочке крајине; лесковачки Фестивал фолклора трећег доба,*

² Конкретно, прилагођен је начин исказивања ликовног и књижевног стваралаштва, те је на достигнутом нивоу и ове године организована Колонија ликовних и иконописачких радова у Врњачкој Бањи. Спроведен је и Литерарни конкурс и припрема се за објављивање наредни "Олимпијски кладенац", који ће бити презентован на одговарајућем Књижевном сусрету.

Сагласно епидемиолошкој ситуацији организована је и манифестација посвећена Првом октобру - Светском дану старијих особа и Дану Покрета трећег доба Србије. Том приликом, уприличена је изложба пробраних слика и икона са претходних олимпијада.

Организоване су мини олимпијаде Топличког, Нишавског и Сремског округа и града Сомбора, док су припремљене олимпијаде Колубарског и Средњебанатског округа отказане.

У периду и током наведених такмичења председник Савеза пензионера Србије, са сарадницима и уз учешће председника Извршног одбора Покрета ТДС, одржао је радно- консултативне састанке са председницима удружења пензионера општина и градова наведених округа у вези остваривања одлука и препорука Кризног штаба и стратешких активности Савеза пензионера Србије и Покрета ТДС.

Републичка и локална средства информисања су веома садржајно представила јавности све наведене манифестације ("Политика", "Новости" РТС, РТВ, РТН, Глас осигураника, РТС Крушевац, РТС Врњачка Бања, Радио Београд...).

Покрет трећег доба Србије и Савез пензионера Србије, у сарадњи са Канцеларијом за здравље старих Градског завода за јавно здравље - Београд, отворили су посебан део својих сајтова и других Интернет комуникација за ON LINE ЕДУКАЦИЈУ: COVID-19 И СТАРИЈЕ ОСОБЕ.

као и разна устаљена међуградска и регионална дружења, сусрете, спортска, рекреативна и друга такмичења организација старих.

Покрет ТДС ће подржати и манифестације обележавања дана удружења пензионера и других припадника трећег доба, *крсне славе* удружења, као и активности поводом *државних празника и значајних датума* – све у функцији афирмације и неговања наше културне баштине и јачања социјалне кохезије старих и њихових друштвених средина.

Успостављени односи сарадње, пријатељства и другарства организатори свих наведених манифестација, треба да негују и афирмишу, а Покрет ТДС и да изнаходи и успоставља модалитете њиховог трајног остваривања, путем међусобног умрежавања на Интернету и формирањем унутрашњих организационих јединица (клубова, секција, тимова, група...) за поједине видове културног и уметничког стваралаштва (нпр. од учесника ликовне колоније и књижевних сусрета); спортско – рекреативног и здравог живота припадника трећег доба.

Посебне обавезе и одговорност Покрет ТДС има у вези организације *Прве европске олимпијаде спорта трећег доба* у Србији, чије је одржавање у 2020. одложено због епидемије короне.

5. ОСТВАРИВАЊЕ ДРУШТВЕНО КОРИСНОГ РАДА, ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Подизање свести и знања старих (нарочито младих) у области екологије и одрживог развоја и подстицање еколошког активизма задатак је свих актера у савременом друштву. С тим у вези Покрет ТДС ће:

- Током године организовати *едукативне радионице* путем којих упознавати грађане, посебно младе, са суштином одрживог развоја и екологијом, а потом на терену, по садржајима радионица, спроводити заједничке (међугенерациске) активности Покрета ТДС и организација младих и организација за младе;
- У месним заједницама, насељима и стамбеним целинама Покрет ТДС ће окупљати и организовати активности група грађана - *тзв. мобе* на разноврсним еко задацима. Исте ће приоритетно лоцирати и евидентирати смеће у свом крају, а потом и оформити екипе која ће и да га уклоне. Осим еколошких радних, организовати и културно-забавне и спортско – рекреативне активности, све под слоганом *"Улетшајмо своју околину и уживајмо у њој"*;
- *Стварање волонтерске еко мреже* у свим регионима Републике Србије које ће омогућити ширење еколошких идеја и идеја волонтеризма у јавном интересу.

Практично промовисање и стимулисање културе волонтирања путем моба и тзв. малих еколошких радних акција у локалној заједници треба да обухвати:

- Организовање чишћења и крчење запуштених површина и њихово озелењавање;
- Сађење младица дрвећа, формирање воћњака и вртова пријатељства суседа;
- Укључешће у добровољно организованим локалним радним акцијама на ревитализацији насипа (брана и обала) на језерима, рекама и потоцима; пошумљавању и уређењу приобаља река и потока; сређивању околних шума и излетишта;
- Пдстицање и учешће у спровођење такмичарских акција за најуређеније школско двориште и околине школе, тргова, улица, дворишта и тераса;
- Образовно - истраживачке, културно - забавне, спортско - рекреативне и друге инстант слободне активности током моба и еколошких радних акција у локалној заједници;
- Активности у вези безбедности и заштите, обезбеђења ужине, прве помоћи, услова за одржавање личне хигијене и епидемиолошке заштите током моба и еколошких радних акција у локалној заједници;
- Формирање клубова и/или секција акцијаша ветерана и еколога учесника моба и нових малих радних акција у локалној заједници.

Циљну групу чине припадници Покрета ТДС и млади из категорија ђаци и студенти који изражавају жељу да добровољно, организовано и бесплатно изводе радове за потребе локалне заједнице.

Организовање викенд еколошких кампова на атрактивним дестинацијама за туризам, одмор и рекреацију може, у савременом добу, да постане алтернатива некадашњим омладинским радним акцијама (ОРА) на којима је немали број активиста Покрета ТДС учествовао и са чим се и дан данас поносе. Ради тога:

- У вансезонском периоду, ради спровођења организованих *заједничких радних и рекреативних активности Покрета ТДС и еколошких организација у локалним заједницама у њиховим парковима и шумама*, викендом окупљати чланове Покрета ТДС, удружења ОРА и волонтерских организација младих и са њима организовати еколошке радне активности, као и обуку и припрему младих да својим јавним деловањем и смисленом активношћу у локалним срединама, развијају осећај и потребу да добровољним радом, дакле кроз активизам, помогну и друштву и себи;
- Организовати изложбе о ОРА, бригадирске трпезе "дар природе", концерте бригадирских песама и пратеће музичке активности;

- Израђивати флајере ради информисања грађане о значају еколошких акција за одрживи развој заједнице;
- Снимати трејлере о акцијама у току, са потсећањем на чувене ОРА на изградњи капиталних грађевинских, инфраструктурних и холтикултурних објеката и простора, на којима су својевремено учествовали припадници Покрета ТДС;
- Реализовати конференције за медије које ће, осим презентовања кампова и његове реализације, представити активности које су, по завршетку примарних активности, учесници ових кампова покренули у сопственим локалним срединама (кампање, акције, остале активности).

Волонтерске еколошке акције поводом светских дана посвећених одређеним темама из области заштите животне средине већ традиционално се организују и у нашој земљи, посебно у већим градовима. Покрет ТДС је партиципирао у тој пракси, а у будућем периоду његове акције морају се још више препознати по својој масовности, организацији радних и друштвених активности, међугенерациској сарадњи... Зато, између осталог, треба:

- Одржати *волонтерске радне акције у чишћењу паркова и шума, као и сађењу младог дрвећа, украсног шибља и цвећа* на територији месних заједница и на исте позвати младе, школе и грађане да се прикључе, поводом: /1/ *Светског дана шума (21. март)*; /2/ *Дана ОРА (1. април)*; /3/ *Дана планете Земље (22. април)*; /4/ *Светског Дана птица и дрвећа (10. мај)*; /5/ *Европског дана паркова,(24. мај)*; /6/ *Светски Дан заштите животне средине, (5. јун)*; /7/ *Светског Дана чишћења,(15. септембр)*, /8/ *Светског Дана старих (1. октобар)*.

6. КОМЕРЦИЈАЛИЗАЦИЈА ЗНАЊА И ПРУЖАЊА ДРУГИХ УСЛУГА ПОКРЕТА ТДС НА ТРЖИШТУ

Идеја о комерцијализацији знања и пружања других услуга на интерном тржишту (у оквиру система и партнера Покрета ТДС) и екстерном тржишту (заинтересовани клијенти из Србије и других држава - пре свега из Југоисточне Европе), упоредо са обављањем основних делатности, потекла је од руководиоца Покрета ТДС.

Ова идеја - *комерцијализацији знања и пружања других услуга Покрета ТДС* – налази своју потпору у савременој пракси, теоријским схватањима и трендовима код нас и (посебно) свету који се односе на *социјално предузетништво* и *силвер економију*, а када се ради о потребама Покрета ТДС и његових припадника, у питању је стварање неопходно потребних предуслова за њихово боље (ефектније и ефикасније) функционисање.

У питању је посве ново - додатно подручје деловања Покрета ТДС, које се може и остваривати само под условима: /1/ ако не угрожава остваривање примарне улоге Покрета

ТДС, његових основних циљева и задатака, и /2/ ако се не заснива на профитној орјентацији, већ да се путем стицања додатних сопствених прихода стварају довољни приходи за максимизацију свестраног, делотворног и изврсног деловања Покрета ТДС.

Почетне анализе и консултације са релевантним пословним партнерима и сениор експертима управо казују да расположиви људски и други ресурси Покрета ТДС, поред успешног остваривања основне делатности, могу допринети остваривању додатних прихода којима би се *створила боља материјална основа за реализацију основне делатности и за развој Покрета ТДС*, као и за побољшање друштвеног активизама и стандарда, како Покрета ТДС тако и његових чланица, као и ангажованих припадника Покрета ТДС.

У посебном студијско-аналитичком материјалу предочене су економски оправдане активности - оне које указују на могућност остваривања додатних прихода, уз неопходна минимална улагања.

Аутори овог материјала - програмског карактера: /1/ *Фокусирали су генерални контекст и у њему препознали Покрет ТДС као организацију са израженом социјалном мисијом* /2/ *промислили услове и могућности остваривања сребрног предузетништва Покрета ТДС*, те /3/ *идентификовали два основна елемента пословног система Покрета ТДС* /3.1/ *главне бизнис програме и листу активности* и /3.2/ *постулате од значаја за дизајнирање иманентне организационе структуре пословног система Покрета ТДС*.

Након спровођења јавне и стручне расправе у функцији конципирања Покрета ТДС као пословног система, уследиће елаборација његових конкретних бизнис подухвата/ пројеката. У истима ће се сагледати реалне могућности (улагања, приходи, расходи, ефекти – појединачно, дати закључци, графички прикази, прилози итд.) од стране оперативних - пројекат менаџера (и њихових тимова), који би сачинили и планове за имплементацију конкретних пројеката и подухвата, чиме би се и заокружио Елаборат о комерцијализацији знања и пружања других услуга Покрета ТДС на тржишту.

Елаборат: Комерцијализација знања и пружања других услуга Покрета ТДС на тржишту *представља саставни део овог програма Покрета ТДС*.

Јануар, 2021.